

Antwoordmodel tentamen Inleiding in de geschiedschrijving 3 november 2009

Vraag 1 (begrippen)

a) Johan Huizinga: Nederlands cultuurhistoricus (mentaliteit), eerste helft 20^e eeuw, bekend van *Herfstij der Middeleeuwen* (1919), een evocatief werk, beeldende stijl, probeert de laatmiddeleeuwse wereld in geuren en kleuren tot leven te wekken. [5 pt]

b) Teleogische geschiedschrijving: geschiedschrijving die naar een doel (teleos) toe redeneert, de geschiedenis heeft hierin een doel, een logische sequentie van toen naar nu. [5 pt]

c) Social memory: letterlijk sociaal geheugen, populaire kennis van het verleden, door gemeenschap gedeelde interpretatie van gebeurtenissen en ervaringen die collectieve identiteit maken. [5 pt]

d) History by numbers: kwantitatieve methoden, het aanleggen van statistieken, vooral in de sociale en economische geschiedenis (cliometrie), maar ook wel daarbuiten. Beperking volgens Tosh: statistieken geven geen verklaringen. [5 pt]

e) Hermeneutiek: uitlegkunde, theorie van het verklaren; het gaat om het *interpreteren* van teksten uit het verleden en het *verklaren* van het handelen van historische actors. [5 pt]

Vraag 2

In het college van Leen Dorsman zijn de drie basistechnieken voor het schrijven van geschiedenis die Tosh noemt, besproken: *description*, *narrative* en *analysis*. (Tosh, 'basic techniques', p. 147).

a) Geef een korte beschrijving (van aard en doel) van de drie basistechnieken.

aard en doel van de basistechnieken: narrative en description zijn goed om het verleden opnieuw tot leven te brengen (to re-create, herscheppen); analysis is goed voor behoefte tot interpretatie van het verleden (to interpret). Beschrijving (description) is het meest karakteristiek voor het herscheppen van het verleden: het probeert de illusie van directe ervaring te creëren door een atmosfeer op te roepen of een scene te schetsen. Beschrijving kan moeilijk het verstrijken van tijd weergeven (is statisch). Het is daarom altijd ondergeschikt aan de belangrijkste techniek van herschepper, het narratief (narrative), het vertellen van een verhaal; dit kan spanning en sterke emoties opwekken. [10 pt]

b) Welke basistechniek hoort bij het historisme?

bij het historisme hoort het narratief (Ranke; Tosh p. 152) [5 pt; analyse en zelfs beschrijving zijn ook goed gerekend mits onderbouwd]

c) Aan welke basistechniek geeft Tosh de voorkeur?

Tosh geeft de voorkeur aan analyse (analysis). Het narratief plaatst gebeurtenissen in sequentie maar dat zegt niets over de relatie tussen hen; verder onderhevig aan het gevaar van de post hoc propter hoc misvatting en is te simplistisch. [Tosh 153-155] Analyse legt het belang van gebeurtenissen en relatie ertussen bloot (causale verbanden en oorzaken). Maar Tosh erkent ook de

bependingen van de analyse, het is statisch en de verklaringen blijken soms bij toetsing aan de loop van de gebeurtenissen niet te kloppen. [5 pt; een combinatie van analyse en narratief is ook goed gerekend]

d) Waar ligt je eigen voorkeur? Beredeneer je standpunt.

eigen voorkeur en beredenering. [5 pt]

Vraag 3.

Tosh zet in hoofdstuk 5 de begrippen 'tunnel vision' en 'total history' tegenover elkaar (p 137-139). Het werk van de Franse historicus Emmanuel Le Roy Ladurie kan gelden als een voorbeeld van het laatste genre.

a) Wat bedoelt Tosh met de twee genoemde begrippen? Welk verband legt hij tussen beide? (10 punten)

Tunnel vision Het gevaar van beperking door verregaande specialisatie. Historici werken bij *tunnel vision* teveel vanuit hun eigen deeldiscipline (bijv. economische, politieke, culturele geschiedenis, etc.). Tosh 'Historians who specialize in one branch of history risk attributing too much to one kind of factor in their explanations of historical change.' Oftewel: tunnelvisie door specialisatie, waardoor:

- teveel invloed wordt toegekend aan de eigen specialisatie (bijv. het is allemaal politiek)
- er een beperkte blik naar buiten is en belangrijke aspecten buiten beschouwing worden gelaten.
- de *wederzijdse* beïnvloeding (van politiek / economie etc.) wordt vergeten.

Total history Geschiedenis geschreven vanuit *alle* aspecten (deeldisciplines) van de geschiedenis, dus en economisch, en politiek, etc. De *Annales* school heeft dit streven tot centraal thema verheven. Het is de 'handboekgeschiedenis'. Tosh: 'To recapture human life in all its variety'. Erkenning van wederzijdse beïnvloeding van politiek / cultuur / economie etc.

Verband *Total history* is het tegenovergestelde van *tunnel history*. Paradoxaal genoeg is *Total history* vaak pas alleen mogelijk door zich te baseren op speciaalstudies. Ook is opvallend dat het streven naar *Total History* (vanuit de *Annales* school) juist heeft geresulteerd in de ontwikkeling van de verschillende deeldisciplines.

Ander punt is dat *Total history* enkel mogelijk voor een klein onderwerp of een beperkt (geografisch) gebied.

b) Beschrijf de manier waarop Ladurie probeert in zijn studie over het Franse ketterse dorpje Montaillou de geografische, ecologische, economische, sociale, culturele en emotionele ingangen op de geschiedenis van dit ketterse dorp te combineren. (15 punten)

Ladurie bouwt zijn studie op: hij begint bij de basis (geografie) en werkt dan 'omhoog' naar de cultuur. De deeldisciplines staan dus *in relatie* met elkaar.

Ladurie kiest één (geografische) eenheid (dorp) als onderwerp en probeert dat vanuit verschillende invalshoeken en disciplines te beschrijven. Zijn bronnen zijn o.a. een verslag van de inquisitie, aangevuld met vele andere bronnen over de geografische / economische / etc. kenmerken van de streek.

Ladurie 'leest' de bron van de inquisitie op een specifieke manier : die bron zegt veel over mentaliteit van de voorheen 'onuitgesprokenen': de lagere (Tosh 'inarticulate')

In de vraagstelling werden de verschillende disciplines al genoemd, die moesten dus (kort) worden beschreven:

Geografisch (De ligging van het dorp, de functie in de regio. Bepaling van de 'productiemiddelen' van de dorpingen.)

Ecologisch (klimaat, wat groeide er wel en niet, invloed op economische ontwikkeling)

Economisch (Verskil arm en rijk, boer en herder, verdeling van arbeid tussen man en vrouw, etc. Bepalend voor sociale verhoudingen en cultuur.

Sociaal (Verhouding tussen arm en rijk, man en vrouw)

Cultureel (Verhouding tussen kerk en ketter, welke taal er werd gesproken, of mensen konden schrijven, etc.)

Emotioneel (Hierbij kan de 'dubbele slag' van de broninterpretatie worden genoemd. Wat wisten de mensen zelf dat van hen verwacht werd? Gaven zij sociaalwenselijke antwoorden? Etc.)

Vraag 4:

Mondelinge overlevering (Tosh: *Oral tradition*, p 310; hoorcollege Remco Raben) is een van de bronnen van de historicus.

a) Noem en bespreek de mogelijkheden en de moeilijkheden van mondelinge overlevering als historische bron. (16 punten)

Mogelijkheden: (Tosh en Raben)

- Voorheen 'onbeschreven' gebeurtenissen komen aan het licht. Dus nuttig voor periodes en gebeurtenissen waar geen geschreven bronnen van zijn.
- Marginale of vergeten groepen krijgen het woord (vergeten perspectieven). Democratisering (de 'gewone man') i.t.t. geschreven (overheid)sarchieven, die meestal meer vanuit het perspectief vanuit de elite zijn.
- Archiefvorming: eigen vastlegging voor het nageslacht van het gesproken woord.
- Emotie: een mondeling verhaal is vaak emotioneler, en zegt ook veel over de verwerking van de geschiedenis.
- Mondelinge bronnen zijn heel handig voor de herinneringscultuur: wat is vergeten (en wat niet)?
- Mondelinge verslagen kunnen de geschiedenis verlevendigen (Andere tijden) en authentiekeren (Shoah project).
- Dagelijkse routine en dagelijkse sociale relaties (heel nuttige bron).

- Menselijk gezicht, de verbondenheid van allerlei aspecten 'Oral history gives social history a human face'.
- Oral history als 'democratiserend': stem voor iedereen, stem van het volk.

Moeilijkheden:

- Verhalen hebben een *dubbele subjectiviteit*. De maker is subjectief, en de ontvanger is subjectief. Ze zijn vaak geconstrueerd en gereconstrueerd.
- De precieze datering van de orale bron is lastig, maar wel nuttig.
- Is de bron te verifiëren? Kunnen de feiten uit de orale bronnen in overeenstemming worden gebracht met andere bronnen?
- Hoe selectief is de bron (geldt ook voor schriftelijke bronnen): wat wordt niet verteld?
- Opvallend wat Jan Vansina ontdekte: hoe ouder, hoe problematischer. Tot twee generaties voor het oudste lid van de gemeenschap gaat het goed. Daarna wordt het al heel snel schimmig.
- Rol van de historicus/interviewer: die is selectief (in het uitzoeken van de geïnterviewden, maar ook in het stellen van vragen en het doorvragen).
- Rol van de geïnterviewde: ook beïnvloed door andere versies van het verleden, sociaal wenselijk antwoorden, of persoonlijk betrokken en dus sterk gekleurd. 'The voice of the past is inescapably the voice of the present too'.
- Wat is de context van de geïnterviewde? Misschien een hele heldere mening, maar niet de mening van iedereen. De subjectiviteit van de ondervraagde kon wel eens het belangrijkste onderwerp van studie zijn bij Oral history, aldus Tosh.

b) Illustreer bovengenoemde moeilijkheden en/of mogelijkheden aan de hand van de Afrikaanse geschiedenis zoals behandeld door Tosh en Raben. (9 punten)

NB: Bij deze vraag moesten concrete illustraties worden genoemd. Het volstond niet om de lijst van de bij a genoemde punten aan te vullen met 'dit is in Afrika het geval'. Als er nieuwe mogelijkheden / moeilijkheden zijn genoemd in vraag b zijn daar punten voor gerekend.

- Professionele (geschied-)verhalenvertellers

De sterke mondelinge traditie van volkeren in de Westelijke Sahara. De verhalen gaan niet zozeer over dynastieën, maar over de gemeenschap met een eigen migratiegeschiedenis. Het wordt verteld door professionele vertellers (Griots) vaak onder begeleiding van muziek. Dat is geschiedenis, met ook een eigen verteltraditie en specifieke functie.

- Rwanda

Op basis van onderzoek naar orale tradities heeft Jan Vansina het beeld genuanceerd dat de stammenlijnen tussen de Hutu's en de Tutsi's door de koloniale overheerser was geconstrueerd. Hij toonde – op basis van orale overlevering – aan dat de namen Hutu's en Tutsi's in de pre-koloniale context wel werden gebruikt, maar op een zeer gevarieerde (en andere) manier. Dus niet de

koloniale hebben de schotten geplaatst. De Duitsers maakten gebruik van de bestaande schotten. Na 1962 (einde koloniale tijd) werden deze termen *politiek* ingezet.

- Voorbeeld van de manier waarop het boek *Roots* (Alex Haley) op zichzelf nieuwe afstammingsverhalen genereerde.
- Voorbeelden van de manier waarop de eerste geschreven versie van een orale traditie (door koloniale overheersers) extra veel waarde kreeg.